

PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Ономастика як засіб світотворення у сучасному фентезі

Прадівлання Л.М.¹, Сазонова Наталія²

¹кандидат філологічних наук, доцент;
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Україна

²студентка курсу;
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Україна

Фентезі сьогодні – це справжня культурна сила, секрет популярності якої криється в дивовижній глибині всесвітів, створених письменниками. У цьому контексті вигадані імена (оніми) стають головними маркерами «вторинного світу», що відокремлюють художній простір від об'єктивної дійсності та слугують специфічним кодом фантазійного всесвіту.

Метою даної роботи є виявлення та систематизація ономастичних моделей, що використовуються для конструювання альтернативної реальності у романі Ніла Геймана «Neverwhere».

Теоретичною основою нашої розвідки є роботи С. Шестакової, О. Карпенко, В. Неклесової, які розглядають онімний/ономастичний простір (onymic/onomastic space) як «сукупність власних назв усіх класів, що вживаються в мові певного народу в конкретний історичний період» [1, с. 65]. Ядром ономастичного простору є антропоніми, а області, що його оточують, утворюють антропонімічні категорії (теоніми, міфоніми, зооніми). На периферії ономастичного простору, на думку С. Шестакової, знаходяться хрононіми, документоніми, урбаноніми, гемароніми, геортоніми, ергоніми та інші [2, с. 234].

У літературному дискурсі фентезі ці категорії ономастичного простору виконують широкий спектр функцій: основні (номінативна та диференціальна), естетична (створення певного звукового та художнього враження), характеристична (передача власної якості або походження носія імені) та культурологічна. Вони становлять ґрунтовну основу для переконливого створення фантазійного світу.

Виразне практичне втілення цього функціонального потенціалу онімів можна простежити на прикладі роману Ніла

PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Геймана «Neverwhere» («Небудь-де»). Цей твір є яскравим зразком жанру урбан-фентезі, де історія будується навколо таємного виміру. Найбільш типові оніми у романі – топоніми (зокрема, урбаноніми та годоніми), антропоніми та теоніми.

Велику групу онімів у романі становлять географічні назви Підземного Лондона, які формуються шляхом переосмислення реальних топонімів. Назви місцевостей Нижнього Лондона виконують міфологічну та характеристичну функцію: назви станцій метро оживають і набувають свого первісного, буквального значення.

Earl's Court (Графський суд / Двір графа): у Верхньому Лондоні це просто станція та район міста. У Нижньому Лондоні назва втілює своє буквальне значення – це справжній середньовічний двір графа, який розташований у вагоні метро. *"That, thought Richard, correctly, must be the earl"* [3, p. 13]. *Blackfriars* (Чорні брати / Чорні ченці): справжній міський квартал і залізничний вокзал перетворюються на монастир середньовічних ченців у чорних рясах, які охороняють ключі та таємниці підземного світу. Як зазначається у творі, *"The Blackfriars, holding their keys, were the guardians of the deep world"* [3, p. 17].

Антропоніми у романі майже ніколи не виникають випадково. Вони несуть значну характеристичну функцію, безпосередньо відображаючи сутність персонажа, його соціальний статус або магічні здібності.

Так, імена найманих вбивць, *Mr. Croup* and *Mr. Vandemar*, справляють тривале враження огиди та загрози (естетична та фонетична функція). Слово *croup* в англійській мові означає гостре запалення гортані, що викликає задишку, що підкреслює його хрипкий, улесливий та зловісний голос. Прізвище його напарника, *Vandemar*, етимологічно відсилає до нідерландських та німецьких коренів, де частка *van* означає походження, а елемент *mar/maar* асоціюється зі стародавніми словами, що означають «кошмар» (*nightmare*), «примара» або «демон», що бездоганно пасує до його безжальної та деструктивної натури. *«At times, as if unable to contain the rage inside, Mr. Croup would fling himself at the hospital wall, physically attack it with his fists and feet, as if it were a poor substitute for a real person. Mr. Vandemar, on the other hand, simply walked. It was too consistent, too steady and inexorable a walk to be described as a stroll: Death walked like Mr. Vandemar»* [3, p. 13].

Щоб Нижній Лондон виглядав правдоподібним, Гейман вводить у його всесвіт власних богів та чудовиськ. *Angel Islington*:

PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Іслінгтон – це також район Лондона. Гейман зображує його у вигляді справжнього біблійного ангела, який, однак, виявляється занепалим і підступним. Ім'я тут слугує для маскуванню та розвінчання священного: *«It is an honor finally to meet you and your companion. I am the Angel Islington. Its eyes were clear and wide. Its robes were not white, as Richard had initially thought: they seemed to have been woven from light»* [3, p. 17].

Отже, ономастичний простір у сучасному фентезі є не просто декорацією, а фундаментальним інструментом світобудови. Ніл Гейман наділяє кожну власну назву глибоким символічним змістом. Через промовисті антропоніми та міфологізацію топонімів оніми розкривають увесь свій функціональний потенціал – від характеристичного до культурологічного. Зрештою, саме ця складна система перетворює текст на живий міф, позначаючи кордони «вторинного світу» та змушуючи читача повірити в його автентичність.

Список джерел:

- [1] Karpenko O., Neklesova V. A Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology. Sumy : University Book, 2025.
- [2] Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору. Науковий журнал. 2015. № 1 (3). С. 232-240.
- [3] Gaiman N. Nowhere. Read Any Book. URL: <https://www.readanybook.com/online/565575#13> (дата звернення: 19.05.2026).